

**Ἡ Ὄρθ. Ἐκκλησία, εἶναι θρησκεία, εἶναι θεσμός ἢ εἶναι Σῶμα Χριστοῦ;**

**ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ**

**22 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2026**

**Ἀγαπητοί μου· πατέρες, ἀδελφοί, ἀδελφές μου.**

**Ὁ** τίτλος τῆς ἀποψινῆς ὁμιλίας, ὅπως προαναγγέλθηκε, δίνει τρεῖς ἔννοιες· «Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία», «θρησκεία» καὶ «θεσμός», πού πολὺ εὐκόλα μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ταυτόσημες, ἐπειδὴ συνηθίζουμε νὰ λέμε ὅτι ἡ Ὄρθοδοξία εἶναι ἡ θρησκεία μας καὶ στὴ Χώρα μας εἶναι θεσμός. **Εἶναι ὁμως ἔτσι;** Πολλές φορές σᾶς ἔχω μιλήσει διευκρινίζοντας τὶς ἔννοιες αὐτές, ἀπόψε ἐτοιμάστηκα νὰ σᾶς τὶς παρουσιάσω πληρέστερα.



Κατ'ἀρχήν, τὴν ἔννοια τῆς θρησκείας.

Ὁ ἀρχαῖος μας σοφὸς Πλούταρχος γράφει ὅτι **«μπορεῖ στὸν κόσμο νὰ βρεῖς, πόλεις χωρὶς ἄμυνα, χωρὶς παιδεία, χωρὶς ἄρχοντες, χωρὶς σπίτια, χωρὶς νομίσματα, χωρὶς θέατρα καὶ γυμναστήρια· ὁμως πόλεις χωρὶς ἱερὰ καὶ θεοῦς, δὲν θὰ βρεῖς πουθενά<sup>1</sup>»**. Δηλ. λέει ὅτι ἡ θρησκεία εἶναι ἓνα φαινόμενο πανανθρώπινο, διαχρονικὸ καὶ παγκόσμιο.

Πῶς ὁμως· προέκυψαν οἱ θρησκεῖες; Τὰ φιλοσοφικὰ λεξικά γράφουν δύο αἰτίες.

<sup>1</sup> «...πόλεις γὰρ ἂν τις εὖροι γῆς καὶ ἀτειχίστους καὶ ἀγραμμάτους καὶ ἀβασιλεύτους καὶ ἀοίκους καὶ ἀχρημάτους, καὶ νομίσματος μὴ δεομένας, ἀπείρους δὲ θεάτρων καὶ γυμνασίων· ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου... οὐκ ἔστιν οὐδένα εὐρεῖν...» Πλούταρχος (περ. 45-120 μ.Χ.) Ἠθικά, Πρὸς Κολώτην (1125c–1126a).

Ἡ πρώτη εἶναι ἡ συναίσθησις τοῦ ἀνθρώπου ὅτι οἱ γνώσεις του καὶ οἱ δυνατότητές του εἶναι περιορισμένες καὶ ὅτι ὑπάρχει κάποια ἀνώτερη δύναμη ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς του καὶ τῆς εὐτυχίας του. Θέλει νὰ ἐπικοινωνεῖ μ' αὐτὴν καὶ νὰ τὴν ἐξευμενίζει καὶ τὸ ἐπιτυγχάνει μὲ τὴν ἠθικὴ διαγωγή του, μὲ προσευχὰς καὶ μὲ λατρευτικὰς πράξεις. Αὐτὸ ἔκαμναν τὰ μαντεῖα τῶν ἀρχαίων προγόνων μας, ἀλλὰ καὶ οἱ προφῆτες τῶν Ἑβραίων μετέφεραν τὶς ἀπαιτήσεις τῶν θεῶν στοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχαν περιθώρια ἀντίρρησης ἀκόμα κι ὅταν οἱ θεοὶ τοὺς ζητοῦσαν νὰ θυσιάσουν τὰ παιδιά τους, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν Ἰσαάκ, μὲ τὴν Ἰφιγένεια κλπ. Ἄν ἔφερναν ἀντίρρηση, τότε οἱ θεοὶ τοὺς τιμωροῦσαν παραδειγματικά, ὅπως ἔγινε μὲ τὸν Προμηθεῖα, μὲ τὸν Μωϋσῆ καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ἄν ἦταν πειθαρχικοὶ καὶ ὑπάκουοι στοὺς θεοὺς τους, τότε ἐκεῖνοι παρενέβαιναν στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου γιὰ χάρη τους καὶ τιμωροῦσαν τοὺς ἄλλους λαοὺς, ὅπως ὁ Γιαχβὲ τοὺς Φιλισταίους, οἱ Ὀλύμπιοι τοὺς Τρῶες κλπ.

Ἡ δευτέρα αἰτία εἶναι ὅτι οἱ θρησκείες προέκυψαν ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι δὲν κατανοοῦσαν τὰ φυσικὰ φαινόμενα καὶ τὶς φυσικὰς καταστροφὰς (γι' αὐτὸ καὶ τὶς ὀνόμαζαν θεομηνίες) καὶ τὶς ἐρμήνευαν σὰν παρεμβάσεις τῶν θεῶν στὸν κόσμον μας. Ὅποτε, ὅσο προόδευαν οἱ ἐπιστῆμες καὶ ὁ κόσμος γύρω μας γινόταν κατανοητός, τόσο οἱ θρησκείες ἄρχισαν νὰ μπαίνουν στὸ περιθώριο<sup>2</sup> ἢ νὰ μετασχηματίζονται σὲ πολιτικο-κοινωνικὰ συστήματα.

Τώρα, σύμφωνα μ' αὐτά, μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ χαρακτηριθεῖ θρησκεία;

<sup>2</sup> «Ὁ ἄνθρωπος βλέπει τὸν ἑαυτὸν του περιορισμένον ἔν τε τῷ γινώσκειν καὶ ἐν τῷ πράττειν καὶ ἐξαρτώμενον ἐξ ἀνωτέρας δυνάμεως. Τὴν ἀνωτέραν ταύτην δύναμιν ἀναγνωρίζει ὡς πηγὴν τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ ἀγωνίζεται διὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς λατρείας νὰ ἐπικοινωνήσῃ μετ' αὐτῆς. ...Ἐπικούρειοί τινες καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων οἱ Hume, Holbach κ.ἄ. θεωροῦσι τὴν θρησκείαν ὡς προϊόν τοῦ συναισθήματος τοῦ φόβου τῶν πρώτων ἀνθρώπων πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως. Ἡ διὰ τῆς προόδου ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ συναισθήματος τούτου θὰ συνεπάγῃ κατ' αὐτοὺς καὶ τὴν κατάργησιν τῆς θρησκείας» (Χρ. Ἀνδρούτσου, Λεξικὸν τῆς Φιλοσοφίας).

Πρῶτα πρῶτα· γιὰ μᾶς ὁ Θεὸς δὲν εἶναι κάποια ἀνώτερη δύναμη. Εἶναι τρία ξεχωριστὰ πρόσωπα, ἐνωμένα μεταξύ τους ἀσύγχυτα καὶ ἀδιαίρετα, μὲ διαφορετικὰ ὑποστατικὰ ἰδιώματα τὸ καθένα· ἓνας Θεὸς Πατέρας, ἓνας Θεὸς Υἱὸς καὶ ἓνας Θεὸς Ἅγιον Πνεῦμα.

Ξέρουμε ὅτι ὁ Θεὸς ἔφτιαξε αὐτὸν τὸν κόσμον, γιὰ χάρη μας! Ὅταν κάποτε ζητήσαμε καὶ φύγαμε μακριὰ του, ἐκεῖνος δὲν μᾶς ξαπόστειλε ξυπόλυτους στ' ἀγκάθια· μᾶς ἔντυσε μὲ **«δερμάτινους χιτῶνες»** καὶ μᾶς ἔδωσε προίκα, αὐτὸν τὸν κόσμον. Καὶ ὅταν θὰ ξαναεπιστρέψουμε κοντά του καὶ ὅλα ἀποκατασταθοῦν στὴν πρωτητερινή τους μορφή, τότε ἐμεῖς θὰ κληρονομήσουμε τὴν οὐράνια βασιλεία του. Τὰ ξέρουμε αὐτά...

Ὅμως, τί ἦταν ἐκεῖνο ποὺ καθόρισε τὴν σχέση μας μαζί του; Ἦταν ἡ γνώση· ποὺ ὁ Θεὸς τὴν τοποθέτησε σὰν δένδρο στὸ κέντρο τοῦ Παραδείσου καὶ μᾶς ζήτησε νὰ διακρίνουμε τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακό, ὥστε ἐλεύθερα στὴ συνέχεια νὰ ἐπιλέξουμε ὁποιο ἀπὸ τὰ δύο θέλαμε. Τὸ καλὸ ὁ ἄνθρωπος τὸ βίωνε στὸν Παράδεισο. Τὸ κακὸ ὅμως, δὲν ὑπῆρχε, ὅπως καὶ δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ ὁ Θεὸς **«κακὸν οὐκ ἐποίησε»**. Τὸ κακὸ δὲν ἔχει ὑπόσταση, κακὸ εἶναι «τὸ μὴ καλόν». Τὸ κακὸ τὸ δημιουργεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἐμπιστεύεται τὸ καλὸ καὶ τὸ ἀπορρίπτει. Κάποτε τὸ εἶχε ἐπιλέξει ἓνας ἀρχάγγελος, τώρα μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιλέξει ὁποιοσδήποτε ἀπὸ ἐμᾶς θέλει. Κακοὶ ἄγγελοι καὶ κακοὶ ἄνθρωποι ὑπάρχουν, κακὸ ὅμως, δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ ὁ Θεὸς **«τὰ πάντα καλὰ ἐποίησεν»**.

Ὅποτε, τὰ δύο πνευματικὰ γονίδια μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς δημιούργησε ὁ Θεός, εἶναι ἡ γνώση καὶ ἡ ἐλευθερία.

Καὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι; τὰ φυσικὰ φαινόμενα; ποὺ μπροστά τους οἱ ἄνθρωποι ἀποδεικνυόμαστε τόσο μικροὶ καὶ ἀδύναμοι; Ἡ Ἅγια Γραφή λέει ὅτι στὸ χέρι μας εἶναι ἡ διαχείρισή τους. Ἄν θυμηθοῦμε τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀρετῆς, τοὺς σοφοὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τοὺς δίκαιους τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ, τοὺς ἄθλους τοῦ Ἡρακλεῖ καὶ τὶς πληγὲς τοῦ Φαραώ, τί διδασκόμαστε;

Πώς όταν ο άνθρωπος συζή ειρηνικά με τον Θεό, τότε δεν φοβᾶται τούς φυσικούς νόμους, ούτε και είδωλοποιεῖ τὰ φυσικὰ φαινόμενα· ἀλλὰ τὰ διαχειρίζεται. Ὁ Μωϋσῆς ἄνοιξε τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα, ὁ προφήτης Ἡλίας σταμάτησε τὴ βροχὴ γιὰ τρισήμισι χρόνια, ὁ Ὀδυσσεὺς νίκησε τὴν ὀργισμένη ἔναντίον του φύση καὶ ὁ Θησέας καθάρισε τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ σκοτάδι.

Αὐτὰ συνέβαιναν μέχρις ὅτου...

Ἦρθε στὸν κόσμον ὁ Χριστός, χωρὶς νὰ φθείρει οὔτε τὴν μήτρα ποὺ τὸν γέννησε, δηλ. σεβόμενος τὸν ἄνθρωπο κατὰ πάντα. Ὅμως· αὐτὴ καθ'αὐτὴ ἡ ἐνανθρώπισή του γκρέμισε κάθε διαχωριστικὸ μεσότοιχο μεταξύ κτιστοῦ καὶ ἀκτίστου. Οἱ θεοὶ δὲν κρύβονται πιά στὸν Ὀλυμπο, οὔτε ὁ Γιαχβὲ πίσω ἀπὸ τὴ νεφέλη τοῦ Σινᾶ. Ὁ Θεὸς δὲν μᾶς περιμένει νὰ σκαρφαλώσουμε στὸν οὐρανό, ἀλλὰ ἔρχεται ὁ ἴδιος, μᾶς πλησιάζει γιὰ νὰ μᾶς συναντήσῃ καὶ γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὸν δοῦμε, γίνεται ὅμοιος μ' ἐμᾶς. Δὲν στέκεται ἀπέναντί μας ἢ ἔστω δίπλα μας, ἀλλὰ μᾶς προσλαμβάνει. Φοράει τὴν θνητότητά μας, τὸ δερμάτινο χιτῶνα ποὺ κάποτε μᾶς ἔδωσε, τρώει, πίνει μαζί μας, χαίρεται, λυπᾶται, ἀγανακτεῖ, κουράζεται, δειλιάζει καὶ στὸ τέλος πεθαίνει, ὅπως πεθαίνουμε κι ἐμεῖς. Μόνο σὲ ἓνα διέφερε ἀπὸ μᾶς, παρέμεινε ἀναμάρτητος<sup>3</sup>. Ἄφοῦ ἡ ἁμαρτία εἶναι ἐλεύθερη ἐπιλογή, ἐκεῖνος ἀπλὰ δὲν τὴν ἐπέλεξε καὶ ἀντιστεκόμενος στοὺς πειρασμοὺς βροντοφώνησε· **«Ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ<sup>4</sup>»**.

Γιατί ἦρθε κοντά μας ὁ Θεός; γιατί ἔγινε αὐτὸ ποὺ ποτὲ δὲν ἦταν; γιατί πῆρε τὴ μορφή τοῦ κτίσματος ὁ Κτίστης; Γιὰ νὰ μᾶς ζητήσῃ ἓνα πράγμα· νὰ ἐμπιστευθοῦμε τὴν ἀγάπη του, ποὺ εἶναι εὐεργετικὴ γιὰ ὅλους μας. Νὰ δώσω ἓνα παράδειγμα· ὁ ἥλιος, ἐκπέμπει πάντα τὸ ἴδιο ζωογόνο καὶ λαμπερὸ φῶς· ὅταν ὅμως, μεσολαβοῦν σύννεφα, ἐμεῖς δὲν τὸν βλέπουμε, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὑπάρχει καὶ συνεχίζει νὰ ἀκτινοβολεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

<sup>3</sup> Α' Πέτρ. 2, 22

<sup>4</sup> Μάρκ. 8, 33

Ἀκριβῶς τὸ ἴδιο εἶναι ὁ Θεός. Μονίμως καὶ σταθερὰ ἐμπέμπει τὴν εὐεργετικὴν ἀγάπην σὲ ὅλους μας «...**ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς... ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους**<sup>5</sup>» ἀνεξαιρέτως. Γι' αὐτὸ στὴν Ἐκκλησίαν ἐκφωνεῖται ὡς ἐπωδός, ὅτι εἶναι «**ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος**». Δηλ. τὸ κακὸ, ὁ θυμὸς, ἡ τιμωρία, ἡ ἐκδίκησις, εἶναι ἔξω ἀπὸ τὴ φύσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός, μόνον καλὸ θέλει καὶ κάνει<sup>6</sup>. Ἔκανε τὸ νερὸ κρασί, σταμάτησε τοὺς ἀνέμους, γαλήνευσε τὴν φουρτουνιασμένη θάλασσα, περπάτησε πάνω στὰ κύμματα, γιάτρεψε τοὺς ἀσθενεῖς, τάϊσε τοὺς πεινασμένους, ἀγκάλιασε τὰ παιδιὰ, συγχώρεσε τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀνάστησε τοὺς πεθαμένους.

Θὰ μοῦ πεῖτε· Θεὸς ἦταν, μποροῦσε καὶ τὰ ἔκανε! Δίκιο ἔχετε. Ἐξάλλου, τὸ εἶπε· «**ὅλα μοῦ τὰ ἔδωσε ὁ Πατέρας**<sup>7</sup>». Καὶ πράγματι ὁ Ἰησοῦς διαχειρίστηκε ἀπόλυτα τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τρία ὀλόκληρα χρόνια. Ὅμως· λίγο πρὶν παραδοθεῖ, μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὅλη τὴν δύναμή του<sup>8</sup>... καὶ τὴν εἰρήνην του<sup>9</sup>... καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ νικᾶμε φίδια καὶ σκορπιούς, δηλ. κάθε κακὸ στὴν ζωὴ μας<sup>10</sup>.

Λοιπὸν· τί λέτε; χρειάζεται νὰ ζητᾶμε κάτι ἀπὸ τὸ Θεό; Ὁ ἴδιος εἶπε· «**ἐκτὸς ἀπὸ τὴν βασιλείαν του καὶ τὴν δικαιοσύνην του**<sup>11</sup>» νὰ μὴν ζητᾶμε τίποτε ἄλλο! Ἄφοῦ ταΐζει τὰ πουλιὰ στὸν οὐρανόν, ἀφοῦ ντύνει τὰ ἀγριολούλουδα στὰ χωράφια, δὲν θὰ νοιαστεῖ γιὰ μᾶς<sup>12</sup>;

Μήπως χρειάζεται νὰ ὑποβαλόμαστε σὲ κάποιες θυσίες γιὰ νὰ τὸν ἐξευμενίζουμε; Ὁχι! ἀφοῦ ἤδη μᾶς συγχώρεσε τὰ πάντα καὶ τὸ αἷμα του στὸν Γολγοθᾶ, ἔγινε «**λύτρον ἀντὶ πολλῶν**<sup>13</sup>».

<sup>5</sup> Ματθ. 5, 45

<sup>6</sup> «Ὁ Θεὸς ὅσα θέλει δύναται, οὐχ ὅσα δύναται θέλει· δύναται γὰρ ἀπωλέσαι τὸν κόσμον, οὐ θέλει δέ» (Ἰω. Δαμασκηνός, «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως»).

<sup>7</sup> Ματθ. 11, 27

<sup>8</sup> Ἰω. 14, 12 «Ὁ πιστεῦων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεῖνος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει»

<sup>9</sup> Ἰω. 14, 27

<sup>10</sup> Λουκ. 10, 19

<sup>11</sup> Ματθ. 6, 33

<sup>12</sup> Ματθ. 6, 26-30

<sup>13</sup> Μαρκ. 10, 45

Ἔδωσε τὴν ζωὴ του ἀντάλλαγμα γιὰ ὅσες ἀμαρτίες διεπράχθησαν στὴ γῆ καὶ γιὰ ὅσες θὰ διαπραχθοῦν στοὺς αἰῶνες ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν, ὥστε οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὶς διαπράξαμε ἢ θὰ τὶς διαπράξουν στὸ μέλλον, νὰ εἶναι ἤδη συγχωρεμένοι γι' αὐτό. Δηλ. ἡ σταύρωση, δὲν ἦταν ἓνα ἀπλὸ ἱστορικὸ γεγονός· ἦταν ἡ ὑπέρτατη θυσία, ὅπου τὸ αἷμα ἐνὸς ἀναμάρτητου ἔγινε ἀντίλυτρο<sup>14</sup> γιὰ ὅλη τὴν ἀμαρτωλὴ ἀνθρωπότητα.

Ὅταν στὴν Ἐκκλησία ἀποκαλοῦμε τὸν Χριστὸ σωτῆρα καὶ λυτρωτὴ, ἄραγε κατανοοῦμε ἀπὸ τί μᾶς ἔσωσε καὶ ἀπὸ τί μᾶς λύτρωσε; Μᾶς ἔσωσε ἀπὸ τὶς ἐνοχές καὶ τὶς τύψεις ποὺ μᾶς πνίγουν ψυχολογικὰ καὶ μᾶς γεράζουν σωματικὰ καὶ ἔτσι μᾶς λύτρωσε ἀπὸ τὸν πνευματικὸ θάνατο, ποὺ εἶναι ὁ μόνος οὐσιαστικὸς θάνατος (ὁ ἄλλος εἶναι ὕπνος).

Ὅμως, ὁ πλούσιος καὶ εὐσεβῆς νεανίσκος στὸ κατὰ Ματθαῖον<sup>15</sup>, ἐπέμενε κάτι νὰ ἀποδώσει στὸ Θεό! Ὅποτε ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε· «ὅ,τι νομίζεις ὅτι μοῦ ὀφείλεις, δός το στοὺς συνανθρώπους σου καὶ θὰ εἶναι σὰν νὰ τὸ εἰσέπραξα ἐγώ». Ἐννοοῦσε· καλωσύνη, κατανόηση, συγχωρητικότητα, ἀγάπη, φιλανθρωπία· **«ἐμοὶ ἐποιήσατε»<sup>16</sup>**.

Καταλαβαίνουμε, λοιπόν, ὅτι ὁ Θεὸς γίνεται οἰκεῖος καὶ φίλος μας, κάθε φορὰ ποὺ ἐξυπηρετοῦμε τοὺς συνανθρώπους μας!

Πεῖτε μου τώρα σᾶς παρακαλῶ, ἔχουν αὐτὰ καμμιά σχέση μὲ τὴν βασιανιστικὴ θρησκευτικὴ τοῦ προ-χριστιανικοῦ κόσμου; Νιώθει κανεὶς ἀπὸ μᾶς τρόμο ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔτρεμαν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι τὸν Δία καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑβραῖοι τὸν Γιαχβέ; Ὅποτε, ὅταν ἡ Ἐκκλησία λέει «νὰ φοβόμαστε τὸ Θεό», καταλαβαίνουμε τὶ ἐννοεῖ: νὰ ἀγωνιοῦμε μὴν τυχὸν φανοῦμε ἀνάξιοι τῆς τόσης ἐλευθερίας ποὺ μᾶς παρέχει καὶ τῆς τόσης ἀγάπης ποὺ μᾶς προσφέρει.

<sup>14</sup> Α' Τιμ. 2, 6 «ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων».

<sup>15</sup> Ματθ. 19, 16-27

<sup>16</sup> Ματθ. 25, 40

Πῶς λοιπόν, νὰ ποῦμε τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, θρησκεία; Οἱ πιστοὶ τῶν θρησκειῶν «καλοπιάνουν» τοὺς θεοὺς τους γιὰ νὰ παίρνουν ἀνταποδοτικά. Ὁ Χριστὸς μᾶς τὰ ἔδωσε ὅλα καὶ μᾶς ζητάει νὰ τὰ ἀξιοποιήσουμε γιὰ τὸ συμφέρον μας.

Στὴν Ἐκκλησία, βεβαίως οἱ βαπτισμένοι ἔχουμε περισσότερα προνόμια ἀπὸ τοὺς ἀβάπτιστους καὶ τοὺς ἀμύρωτους, δηλ. ὅσους εἶναι ἀθωράκιστοι καὶ στερημένοι ἀπὸ τὴν δωρεὰ τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ἀλλὰ ὅμως ἡ Ἐκκλησία προσκαλεῖ χωρὶς ἐξαίρεση ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία θεωρεῖ ὅτι τῆς ἀνήκουν ὅλοι, ἀκόμα καὶ ὅσοι δὲν τὸ θέλουν ἢ δὲν τὸ ξέρουν. Γιὰ ὅλους κρατᾶ στασίδι ἀδειανὸ καὶ προσεύχεται γιὰ τὴν ἐνότητα πάντων.

Ἀκούω μερικοὺς Ὁρθοδόξους νὰ μιλοῦν μὲ τέτοιο τρόπο γιὰ ἀλλοδόξους καὶ ἀλλοθρήσκους, λές κι ὁ Παράδεισος φτιάχτηκε ἀποκλειστικὰ γιὰ μᾶς. Ξεχάσαμε ποὺ μᾶς εἶπε ὁ Χριστός, ὅτι θὰ μᾶς προσπεράσουν οἱ πόρνες καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ θὰ μποῦν πρὶν ἀπὸ μᾶς στὸν Παράδεισο; Ὅτι θὰ προλάβουν ἀλλόφυλλοι καὶ ἀλλόθρησκοι νὰ τὸν γεμίσουν καὶ ἐμεῖς, τὰ παιδιά του, ἴσως μείνουμε ἔξω τοῦ νυμφῶνος; Ξεχάσαμε ποὺ μᾶς εἶπε, ὅτι ὅσοι γνωρίζουν τὸ σωστὸ ἀλλὰ δὲν τὸ πράττουν, θὰ ἐλεγθοῦν πιὸ αὐστηρά<sup>17</sup>;

Λοιπόν· δὲν ἀνήκουμε σὲ καμμιά θρησκεία. Οἱ θρησκεῖες ἔχουν στεγανά, προϋποθέτουν ὅρους συμμετοχῆς, πολιτογραφημένα μέλη, τυπικὲς ὑποχρεώσεις, ἠθικοὺς ἀπολογισμούς, θρησκευτικὲς ἐκστρατίες καὶ ἱεροὺς πολέμους.

Ἐμεῖς ἀνήκουμε στὴν ἀπὸ αἰώνων Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀπ' ὅπου κηρύσσεται τὸ Εὐαγγέλιο «**πάση τῇ κτίσει**», προσευχόμαστε γιὰ τοὺς Κατηχουμένους (ποὺ εἶναι ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς) καὶ προσέχουμε πολὺ, μὴν πάθουμε ὅ,τι ἔπαθαν οἱ Ἰσραηλίτες.

---

<sup>17</sup> Λουκ. 12, 47

Τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς «τοὺς ἔκανε παιδιά του, τοὺς φανέρωσε τὴν δόξα του, ἀνανέωσε μὲ ἐκείνους ἐπανειλημμένα τὴν διαθήκη του, τοὺς ἔδωσε τὸ νόμο, τὴν λατρεία καὶ τὶς ὑποσχέσεις του, τοὺς ἔκανε ἀπογόνους τῶν πατριαρχῶν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, ἀπ' αὐτοὺς προήλθε ὡς ἄνθρωπος<sup>18</sup>». Τοὺς εὐεργέτησε μάλιστα σὲ τέτοιο βαθμὸ, ποὺ πίστευσαν ὅτι εἶναι περιούσιος λαός, ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ· ὅταν ὁμως ἦρθε ὁ Ἀναμενόμενος, δυστυχῶς, δὲν τὸν ἀναγνώρισαν.

Εἴμαστε ἡ Ἐκκλησία, διαχειριζόμαστε αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ ἀνάλογα μὲ τὴν ζέση τῆς πίστεώς μας μποροῦμε νὰ μετακινήσουμε ἀκόμα καὶ βουνά, συνεταιριζόμαστε μὲ τὸ Θεὸ γιὰ ὅλα καὶ ἔχουμε ζωντανή, οἰκεία καὶ φιλική σχέση μαζί του. Γι' αὐτὸ καὶ μέσα στοὺς ναοὺς, οἱ ἱερεῖς στεκόμαστε στὰ ἀνατολικά, οἱ λαϊκοὶ στέκεστε στὰ δυτικά καὶ «ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν», στὴν Ἁγία Τράπεζα. Αὐτὸ· μὴν τὸ νομίζουμε αὐτονόητο, μόνο ἡ Ἐκκλησία τὸ θέσπισε. Στὸν Παρθενῶνα καὶ σὲ ὅλα τὰ ἀρχαιοελληνικὰ ἱερά, οἱ πιστοὶ δὲν ἔμπαιναν μέσα, ἔμεναν στὴν αὐλή. Ὅπως καὶ στὸ ναὸ τοῦ Σολομῶντος, ἦταν ὅλοι ἔξω, μόνο οἱ ἱερεῖς ἔμπαιναν στὸ πρῶτο μέρος τοῦ ναοῦ, στὰ Ἅγια καὶ μόνο ὁ ἀρχιερεὺς, μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, ἀνυπόδητος, μὲ κουδουνάκια στὰ ἄμφια, ἔμπαινε στὰ σκοτεινὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, γιὰ νὰ ἐκφωνήσῃ τρέμοντας τὸ ἱερὸ τετραγράμματο.

Σήμερα, στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ὅλα δικά μας, τίποτε δὲν εἶναι κρυφὸ, τίποτε σκοτεινὸ καὶ ὁ Χριστὸς νὰ μᾶς προτείνει «**νὰ χαίρεστε· πάλι θὰ σᾶς τὸ πῶ, νὰ χαίρεστε<sup>19</sup>... μὲ τέτοια χαρά, ποὺ κανεὶς δὲν θὰ μπορεῖ νὰ σᾶς τὴν πάρει<sup>20</sup>**»!

Ἐ, λοιπόν, ἡ πίστη μας, ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἓνα σκοπὸ ἔχει, μὲ ὅλα τὰ ποιμαντικά, τὰ πνευματικά, τὰ μυσταγωγικά, τὰ λατρευτικά, τὰ διδακτικά, τὰ παιδαγωγικά μέσα ποὺ μεταχειρίζεται, σὲ ἓνα ἀποβλέπει.

<sup>18</sup> «...οἱ Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἰοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθήκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα» (Ρωμ. 9,4).

<sup>19</sup> Φιλιπ. 4, 4

<sup>20</sup> Ἰω. 16,22

“Όχι νὰ καταστρέψει τὸν ἁμαρτωλὸ κόσμο, ἀλλὰ νὰ τὸν γεμίσει μὲ Χριστό.”Όχι νὰ μᾶς βγάλει ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνία, ἀλλὰ νὰ μᾶς διαφυλάξει ἀπὸ τὸ κακὸ. Στὴν ἀγωνία τῆς Γεθσημανῆ, ὁ Χριστὸς φώναξε στὸν Πατέρα του· **«δὲν σοῦ ζητῶ νὰ τοὺς πάρεις ἀπὸ τὸν κόσμο, ἀλλὰ νὰ τοὺς προστατεύσεις ἀπὸ τὸν πονηρό<sup>21</sup>»**.

“Όταν ἀγωνιζόμαστε νὰ νικήσουμε τὸ κακὸ καὶ νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, τότε ἡ Ἐκκλησία φέρνει δίπλα μας τὸν Χριστὸ γιὰ νὰ τὸν ἀξιοποιήσουμε! **«Σηκῶστε τὸν σταυρὸ σας... καὶ τότε θὰ δεῖτε ὅτι ἐγὼ τὸν κουβαλάω γιὰ χάρη σας... ἐγὼ ποὺ θὰ εἶμαι δίπλα σας, ὅλες τὶς ἡμέρες τὶς ζωῆς σας μέχρι τὴν συντέλεια τῶν αἰώνων... προσέχετε, μὴν ἁμαρτάνετε, οἱ ἁμαρτίες ποὺ κάνετε, ἐσᾶς βλάπτουν καὶ τότε ἐγὼ, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπῶ, ὑποφέρω... κι ἂν ἐπιμένω νὰ μὴν ἁμαρτάνετε, εἶναι γιὰ νὰ μὴν πονᾶτε... ἀλλὰ κι ὅταν ἁμαρτάνετε, μὴν ἀπογοητεύεσθε... μπορῶ νὰ σᾶς κάνω λευκοὺς σὰν τὸ χιόνι... ἀρκεῖ νὰ ἀποφασίσετε νὰ διορθωθεῖτε... ἡ μετάνοιά σας θὰ αὐξάνει τὴ χαρὰ σας κι ἐγὼ τὴν δική σας χαρὰ ἐπιδιώκω, γι’ αὐτὴν πασχίζω. Οὔτε καὶ τὸν θάνατο νὰ φοβᾶστε, ἐγὼ τὸν πάτησα γιὰ χάρη σας, τὸν ἔκανα ὕπνο, ἕναν ἀπλὸ ὕπνο, μετὰ τὸν ὁποῖο θὰ ἀναστηθεῖτε κι ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, ἐγὼ θὰ εἶμαι ἡ ἀμείωτη χαρὰ σας, τὸ ἀβράδυαστο φῶς καὶ ἡ ἀτέλειωτη ζωὴ σας», μᾶς λέει ὁ Θεός!**



Νὰ δοῦμε τώρα τὸ δεύτερο, μήπως ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεσμός;

Θεσμός τί εἶναι; Εἶναι κάποια ἐθιμικὴ συμπεριφορὰ ἀτόμων ἢ ὁμάδων, ποὺ ὕστερα ἀπὸ μακροχρόνια καὶ ὁμοιόμορφη ἐπανάληψη παγιώθηκε, πῆρε τυπικὴ μορφή καὶ στὴ συνέχεια κατοχυρώθηκε καὶ νομικά. Ἔτσι ἔχουμε θεσμοὺς Πολιτειακοὺς, Πολιτικούς, τῆς Δικαιοσύνης, τοῦ Στρατοῦ, τῆς Οἰκογένειας, τῆς Ἐκπαιδεύσεως, τῆς Οἰκονομίας, τῆς Κοιν. Ἀσφαλίσεως, τῆς Πρόνοιας κ. ἄ.

<sup>21</sup> Ἰω. 17,15

Τοὺς ὁποίους βλέπουμε, ὄχι πολὺ συχνά, ἀλλὰ πάντως νὰ τροποποιοῦνται καὶ νὰ ἐπικαιροποιοῦνται (ἀφοῦ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι στατική, ἀλλὰ διαρκῶς ἀνελίσσεται) προκειμένου νὰ βελτιώσουν τὴν καθημερινότητά μας.

Στὴν Πατρίδα μας, ἡ Ἐκκλησία λέγεται καὶ θεωρεῖται «θεσμός», ἐπιδέχεται ὅμως βελτιώσεις, τροποποιήσεις καὶ ἐπικαιροποιήσεις κατὰ καιροῦς; καὶ σὲ ποιά σημεία της;

Ἡ Ἐκκλησία (καὶ δὲν ἐννοῶ τοὺς Κληρικούς, ἐννοῶ τὴν ἱερὰ Παράδοσή μας καὶ τὴν ἀδελφικὴ ἐν Χριστῷ ἐνότητά μας), ἔχουμε κοινὸ σταθερὸ στόχο νὰ καλλιεργοῦμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τὸν κάθε συνάνθρωπό μας. Πῶς γίνεται αὐτό; Ἀντιγράφοντας τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων μας, παλεύοντας τὰ δικά μας προβλήματα καὶ βλέποντας τὴν ζωὴ μας κάτω ἀπὸ τὴν αἰώνια προοπτικὴ της. Αὐτὰ δὲν μποροῦν, οὔτε νὰ τροποποιηθοῦν, οὔτε νὰ βελτιωθοῦν, οὔτε νὰ ἐπικαιροποιηθοῦν. Ἡ Ἐκκλησία ὅπως τὰ παρέλαβε ἔτσι καὶ τὰ διδάσκει, σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ σὲ κάθε τόπο, ἀπὸ τὴν Κατακόμβες καὶ τὴν αἰώνια Ρώμη μέχρι καὶ τὴν χρυσοπόρφυρη ΚΠολη. Τόσο στὴν Ὀθωμανοκρατία, ὅσο καὶ στὸ νεοπαγὲς Κράτος μας ἀπ' ὅταν συστάθηκε, μέχρι καὶ σήμερα.

Τότε τὸ Κράτος μας γιὰ νὰ ὀρθοποδήσει, πῆρε καὶ ἀξιοποίησε πολλὰ ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη Παράδοσή μας, ἐπειδὴ τὰ ἐκτίμησε ὡς χαρακτηριστικὰ τῆς ἰδιοπροσωπείας τοῦ Γένους μας καὶ ἔτσι καθιερώθηκαν ὡς θεσμοὶ στὴν Πατρίδα μας.

Τὶς τελευταῖες δεκαετίες δείχνει νὰ θέλει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ αὐτὲς τὶς παραδοσιακὲς ἀξίες μας καὶ νομοθετεῖ ἐνάντια στὴν Ὀρθόδοξη ἰδιοπροσωπεία τῆς Παραδόσεώς μας. Ἄν αὐτὸ συνεχιστεῖ, θὰ διαμορφωθεῖ σιγὰ-σιγὰ μιὰ καινούργια σχέση Κράτους καὶ Ἐκκλησίας.

Ὅπως καὶ νὰ ἔχει πάντως, οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουμε κανένα λόγο νὰ ἀγωνιοῦμε. Βεβαίως θὰ ἐκφράζουμε τὴν ἀντίρρησης μας σὲ

κάθε αντίχριστιανικό νόμο, αλλά θα συνεχίσουμε να πιστεύουμε και να ζοῦμε με τὸν ἴδιο Ὁρθόδοξο, χριστιανικό, παραδοσιακό μας τρόπο. Ἀνεξάρτητα λοιπόν, με τὸ πόσο τὸ Κράτος μας ἀξιοποιεῖ τὸν θεσμό τῆς Ἐκκλησίας, ἐμεῖς δὲν μπορούμε νὰ παρασυρθοῦμε σὲ ἀλλαγές, σὲ ἐπικαιροποιήσεις, σὲ βελτιώσεις ὧν μᾶς παρέδωσε ἡ Ἁγία Γραφή (ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν μπορεῖ νὰ ἀλλάξει **«οὔτε ἓνα γιῶτα, οὔτε μιὰ ὀξεία<sup>22</sup>»**), ὧν θεσπίστηκαν ὡς Δόγματα, ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Πατέρες μας καὶ ὅσα ζοῦμε μέσα στὴν Παράδοσή μας ὡς «κατὰ Χριστόν» ζωή.

Θέλω νὰ πῶ, ὅτι γιὰ τὴν Ἐκκλησία μας, κανένας νόμος, ὅσο κι ἂν ὑπερψηφιστεῖ στὸ Κοινοβούλιο, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποχαρακτηρίσει μιὰ ἀμαρτία καὶ νὰ θεωρήσει ὅτι ἔπαυσε νὰ εἶναι ἀμαρτία!

Μὴ νομίσει κανεὶς ὅτι αὐτὴ ἡ στάση εἶναι ἀνελαστική καὶ ἀρτηριοσκληρωτική. Εὐεργεσία εἶναι. Ἦδη ζοῦμε πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῆς χαλαρότητος τῶν ἡθῶν, πού ἐπὶ αἰῶνες ἡ Ἐκκλησία φύλασσε με νύχια καὶ με δόντια.

Ὑπάρχουν ὅμως πράγματα τὰ ὁποῖα ἐπιδέχονται ἐπικαιροποίηση καὶ ἐκεῖ ἡ Ἐκκλησία δείχνει ποιμαντική πλαστικότητα καὶ εὐκαμπτη παιδαγωγική προσαρμοστικότητα. Καὶ χωρὶς διόλου νὰ ἀλλάξει τὰ ἀπαράβατα θέσμίά της, τὰ προβάλλει με τρόπο ἐπίκαιρο, με λόγο σύγχρονο καὶ με μεθόδους νέες.

Ξέρει, γιὰ παράδειγμα, ὅτι τὰ παιδιά της σήμερα δὲν εἶναι οἱ χριστιανοὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, οὔτε τῆς Βασιλευούσης τῆς Οἰκουμένης, οὔτε εἶναι ὑπόδουλα στὴν Ὀθωμανοκρατία, οὔτε ἀθύρματα τῶν ἀλυτρωτισμῶν. Στὴν σημερινὴ ραγδαία καὶ ἀνησυχητικὰ τεχνοκρατικὴ ἐποχὴ, ἡ Ἐκκλησία διακονεῖ ἓναν λαὸ πού «ἄνοιξε», σπούδασε, βγήκε ἀπὸ τὰ σύνορά του, ταξιδεύει παντοῦ, γνωρίζει ἄλλους ἄνθρωπους, προκόβει σὲ ἄλλες κοινωνίες, παντρεύει - νυμφεύει τὰ παιδιά του ἐκεῖ, ἐνῶ ἐγχώρια, ἀντιμετωπίζει ἀρρώστιες, φόβους, ἀπειλές, βία καὶ βομβαρδίζεται ἀπὸ κοινωνικές, οἰκονομικές καὶ πολιτισμικές πιέσεις.

<sup>22</sup> Ματθ. 5,18

Σ'αυτήν λοιπόν, τήν καθημερινότητα, ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει τὸ ἐξῆς δίλημμα. Νὰ μᾶς βάλει στή μηχανή τοῦ χρόνου καὶ νὰ μᾶς φυγαδεύσει σ' ἓνα ἐγγὺς ἢ ἀπώτερο παρελθόν, ποὺ συνήθως τὸ ὠραιοποιοῦμε, ὅτι τάχα ἐκεῖ ὅλα ἦταν καλὰ καὶ ἅγια; Νὰ μᾶς προτείνει νὰ ἀπομακρυνθοῦμε ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ ἀπομονωθοῦμε στὰ βουνά, μὲ κονσέρβες καὶ λυχνοφάναρα, περιμένοντας τὴν Δευτέρα Παρουσία; Ἡ νὰ μᾶς δώσει αὐθεντικὴ εὐαγγελικὴ αὐτοπεποίθηση καὶ πατερικὴ ρωμαλεότητα γιὰ νὰ παλέψουμε στὰ σύγχρονα Κολοσσαῖα μὲ τὰ τεχνολογικὰ θηρία καὶ τοὺς σύγχρονους πειρασμοὺς τοῦ Χριστοῦ; Τελικά, κάνει τὸ δεύτερο, ποὺ εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο, ἀλλὰ καὶ τὸ πιὸ ὑπεύθυνο.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς μας θυμώνουν μὲ τὶς ἐκάστοτε Κυβερνήσεις. Γιατί; ἔτσι δὲν ἦταν πάντα ὁ καίσαρας<sup>23</sup>; Ἄλλοι ἀγανακτοῦν μὲ τὴν παγκόσμια τάξη πραγμάτων. Γιατί; ἔτσι δὲν ἦταν πάντα «οἱ ἀρχές καὶ οἱ ἐξουσίες, ποὺ δροῦν στὸ σκοτάδι αὐτοῦ τοῦ κόσμου<sup>24</sup>»;

Λοιπόν! αὐτοὶ τὴν δουλειά τους κι ἐμεῖς τὸ ἔργο μας. Γιατί ἀγωνιοῦμε; γιατί φοβόμαστε; δὲν ξέρουμε ὅτι στὸ τέλος θὰ νικήσει ἡ πίστη μας<sup>25</sup>; Δὲν ξέρουμε ὅτι στὸ τέλος, ὁ Χριστὸς θὰ ἐπικρατήσῃ στή γῆ καὶ θὰ βασιλεύσῃ στοὺς αἰῶνες; καὶ ὅτι μαζί του θὰ εἶμαστε κι ἐμεῖς· οἱ «ἀπογεγραμμένοι καὶ ἐκλεκτοὶ» τῆς Ἀποκαλύψεως; Ἄφοῦ τὸ ξέρουμε, ἄς εἰρηνεύσῃ τὸ πνεῦμα μας, ἄς μὴ φοβᾶται κανεὶς καὶ ἄς ἐμπιστευόμαστε τὴν Ἐκκλησία. Ἡ ὁποία, μὲ ἀκλόνητη βάση, τὸ Εὐαγγέλιο· μὲ ἄσβεστο φάρο, τὴν Παράδοσή μας, προσφέρει τὴν ἐμπειρία τῆς στὸν σύγχρονο κόσμο. Πῶς τὰ προσφέρει; Ἐπιστρατεύοντας σύγχρονους τρόπους, πρωτόγνωρες μεθόδους, νεανικὸ λεξιλόγιο καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιχειρηματολογία· ἐπειδὴ αὐτὰ καταλαβαίνουν, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καὶ τὰ νέα παιδιὰ στὴν ἐποχὴ μας.

<sup>23</sup> Ματθ. 22, 21

<sup>24</sup> Ἐφεσ. 6, 12

<sup>25</sup> Α' ἰω. 5, 4

Κάποιοι κι αυτό το φοβοῦνται, δὲν πρέπει ὅμως. Ἄς μᾶς παραδειγματίσει ὁ Ἄπ. Παῦλος, μὲ ὅσα ἔγραφε στὴν Ἀ' ἐπιστολὴ τοῦ πρὸς Κορινθίους, τὸ 55 μ.Χ.

**«Ἀλίμονό μου, ἂν δὲν κηρύττω τὸ Εὐαγγέλιο... ὅλα μου σχεδὸν τὰ δικαιώματα τὰ θυσίασα γιὰ χάρη τοῦ Εὐαγγελίου. Ἄν καὶ ἦμουν ἐλεύθερος καὶ δὲν ἐξαρτιώμουν ἀπὸ κανέναν, ἔκανα τὸν ἑαυτό μου σκλάβο σὲ ὅλους, γιὰ νὰ κερδίσω ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ πολλούς. Γιὰ νὰ κερδίσω τοὺς Ἰουδαίους, συμπεριφέρθηκα σὰν Ἰουδαῖος. Γιὰ νὰ κερδίσω τοὺς φανατικούς Ἑβραίους, ἔγινα κι ἐγὼ ὁμοίός τους, ἂν καὶ εἶχα ἀπαρνηθεῖ τὸν φανατισμό τους. Γιὰ νὰ κερδίσω τοὺς εἰδωλολάτρεις, πού δὲν εἶχαν καμμιά σχέση μὲ τὸ Θεό, συμπεριφέρθηκα παρόμοια, ἂν γιὰ μένα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ζωὴ μου. Γιὰ νὰ κερδίσω ὅσους χριστιανούς ἔχουν ἀδύναμη πίστη καὶ λίγη γνώση, συμπεριφέρθηκα κι ἐγὼ ὅπως ἐκεῖνοι. Ἔγινα ὅ,τι ἤθελε ὁ καθένας καὶ φέρθηκα συγκαταβατικὰ σὲ ὅλους, ὥστε μὲ κάθε τρόπο νὰ σώσω μερικούς».**

Καὶ τελειώνει ὁ Ἄπ. Παῦλος λέγοντας· **«ἐγὼ ἔτσι προσπαθῶ ξέρω καλὰ τί ζητῶ· γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἀγωνίζομαι καὶ μὲ ποιὸν τρόπο θὰ πετύχω. Ἔτσι πυγμαχῶ ἐγὼ· δὲν δίνω γροθιὲς στὸν ἀέρα<sup>26</sup>».**

Τελικὰ ἡ Ἐκκλησία, μπορεῖ νὰ θεωρεῖται θεσμὸς στὸ Κράτος μας, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ κάθε κρατικὴ ἐξουσία εὐκόλα πειραματίζεται καὶ «παίζει» μὲ τοὺς θεσμούς, ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι καὶ παραμένει ἔξω ἀπὸ τὰ κοσμικὰ θεσμικὰ ὅρια. Ἔχει ἀσάλευτες βάσεις, βιωμένη πνευματικότητα, ποιμαντικὴ προσαρμοστικότητα, σταθερὴ προοπτικὴ καὶ ἐξασφαλισμένη νίκη. Κανένας θεσμὸς δὲν θὰ ζήσει τόσο, ὅσο ἡ Ὁρθόδοξη χριστιανικὴ πίστη μας, ἡ ὁποία **«ὄλον συγκροτεῖ τὸν»** πανανθρώπινο καὶ διαχρονικὸ **«θεσμὸν τῆς Ἐκκλησίας<sup>27</sup>»**.

<sup>26</sup> Ἀ' Κορ. 9, 16-27

<sup>27</sup> Στιχηρὸ Ἰδιόμελο τοῦ Σαββάτου τῆς Πεντηκοστῆς.



Τώρα θὰ μοῦ πεῖτε· σὰν νὰ σᾶς ἀκούω νὰ μοῦ τὸ λέτε ἤδη· καλὰ! ἢ Ἐκκλησία δὲν εἶναι θρησκεία, δὲν εἶναι θεσμός, τί εἶναι τέλος πάντων; Ποιὸν ὄρισμό μποροῦμε νὰ τῆς δώσουμε; .

Ἀγαπητοί μου, πατέρες, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές μου.

Ὅσο κι ἂν φανεῖ περίεργο, ὄρισμός ποὺ νὰ περιγράφει τί εἶναι Ἐκκλησία δὲν ὑπάρχει. Κι αὐτὸ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία δὲν περιγράφεται, δὲν περιορίζεται, δὲν ἔχει ὄρια. Μόνο στὴν Α΄ ἐπιστολὴ στὸν Τιμόθεο, σημειώνεται ὅτι· ἡ Ἐκκλησία εἶναι **«στῦλος καὶ θεμέλιο τῆς ἀλήθειας»<sup>28</sup>**. Ὅποτε, οἱ Πατέρες ἐξηγοῦν ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ τόπος καὶ ὁ τρόπος ὅπου συνεχίζεται ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο καὶ εἶναι βέβαιο ὅτι θὰ συνεχίζεται μέχρι τὴν συντέλεια τῶν αἰώνων. Ἡ ἴδια ἡ ὑπαρξη τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ὁ διαρκὴς μάρτυρας τοῦ Χριστοῦ, τὸ τεκμήριο καὶ ἡ ἀποκάλυψη τῆς νίκης καὶ τῆς δόξης του, ἡ ἀνακεφαλαίωση τοῦ ὅλου ἔργου του.

Ἀκούω πολλοὺς νὰ ἐπαινοῦν τὸν Χριστιανισμό ὡς κοσμοθεωρία ἢ τὴν Ὁρθοδοξία ὡς τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ νὰ ἀποφεύγουν τὴν λέξη Ἐκκλησία, ἐπειδὴ τὴν θεωροῦν πολὺ ...ἀνθρώπινη! Μά! ἀκριβῶς αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλεῖο της, γι' αὐτὸ μᾶς χωράει ὅλους μέσα της. Ὁ Χριστιανισμὸς χωρὶς τὴν Ἐκκλησία, δὲν ὑπάρχει κι ὅποτε ὑπῆρξε ἔδρασε ἐπικίνδυνα. Ὅπως καὶ ἡ Ὁρθοδοξία χωρὶς τὴν Ἐκκλησία, εἶναι ἰδεολογία. Ὅμως· ἰδέα περὶ Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία<sup>29</sup>.

Μὲ τίς ιδέες μόνο, δὲν ζῆ κανεὶς, ἐνῶ στὴν Ἐκκλησία ἀλληλοπεριχωροῦνται δύο πραγματικότητες· ἡ μία εἶναι θεϊκὴ καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἀνθρώπινη· δὲν συγχέονται μεταξύ τους, ἀλλὰ διατηροῦνται σὲ τέλεια καὶ ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Πρέπει νὰ τίς

<sup>28</sup> Α΄ Τιμοθ. 3, 15

<sup>29</sup> Γεωργίου Φλωρόφσκυ, «τὸ Σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ», σελ. 21-22

διακρίνουμε με ακρίβεια, αλλά δεν τολμᾶμε νὰ τὶς διαχωρίσουμε. Ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ἔλεγε ὅτι, ἡ Ἐκκλησία εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ μάλιστα **totus Christus**, ὁλόκληρος ὁ Χριστός.

Ὅμως προσέξτε! «κανένας δὲν μπορεῖ νὰ βρεῖ μόνος του καὶ νὰ συναντήσῃ τὸν Χριστό, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ζῆ ἀνάμεσα σὲ ὅσους εἶναι ἐνωμένοι μεταξύ τους διὰ τῆς πίστεως<sup>30</sup>». Ὅποτε, μόνο ἔτσι ὁ Χριστὸς εἶναι διαδιδόμενος καὶ κοινωνούμενος (Bossuet).

Τὸ πιὸ σημαντικό πρᾶγμα στὴν πίστη μας εἶναι ἡ ἐνότητα. Γεγονὸς ποὺ ἡ Ἐκκλησία ἐπεδίωκε παραπάνω ἀπὸ κάθε εὐσεβιστικὴ θρησκευτικὴ καὶ περισσότερο ἀπὸ κάθε θεσμικὴ καταξίωση. Ἀκόμα καὶ περισσότερο ἀπὸ τὰ Δόγματά της, ἡ Ἐκκλησία πάλευε γιὰ τὴν ἐνότητά της. Ἡ ἐνότητα τῶν πιστῶν κάνει τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐμφανιστεῖ στὴν Ἐκκλησία. Ἡ ἔλλειψη τῆς ἐνότητος θαμπώνει τὴν εἰκόνα του.

Κάποιοι λένε ὅτι σέβονται τὸν Χριστό, ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν Ἐκκλησία του. Ὅμως ὁ Χριστὸς ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, δὲν νοεῖται, ἀκόμα καὶ δὲν ὑπάρχει. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ κεφαλὴ καὶ ἐμεῖς τὰ ἐπὶ μερὸς μέλη τοῦ ἐνιαίου Σώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Χωρὶς ἐνότητα μεταξύ μας δὲν ὑπάρχει οὔτε Ἐκκλησία, οὔτε Χριστός. Ὅταν ἐμεῖς εἴμαστε ἐνωμένοι μεταξύ μας, μόνο τότε ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ποὺ βρίσκονται πάνω στὴν Ἁγία Τράπεζα εἶναι Σῶμα του καὶ Αἷμα του.

Δὲν ἀνήκουμε στὴν Ἐκκλησία ἐπειδὴ μᾶς γοητεύει μιὰ ἀληθινὴ διδασκαλία, οὔτε ἐπειδὴ ζοῦμε ἕναν ἰδιαίτερο τρόπο ζωῆς. Ἀνήκουμε στὴν Ἐκκλησία ἐπειδὴ ζοῦμε ἐνωμένοι ἀγαπητικὰ μὲ ὅλον τὸν κόσμον καὶ χωρᾶμε στὴν καρδιά μας ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαιρέτως, χωρὶς διακρίσεις.

<sup>30</sup> «Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ βρεθεῖ μόνο μέσα στὴν κοινότητα τῶν πιστῶν, διότι ζῆ μόνο μέσω ἐκείνων ποὺ εἶναι ἐνωμένοι» Ὁριγένης.

Αυτό εἶναι τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ καινὴ ζωὴ, ἡ «ἐν Χριστῷ» ζωὴ καὶ μόνο τότε, εἴμαστε μέλη τοῦ Σώματός του καὶ μόνο τότε, ἐκεῖνος εἶναι ἡ κεφαλὴ. Αὐτὴ ἡ συνένωση τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Θεὸν εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία καθίσταται ὁ ζωτικὸς κόμβος τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας μας καὶ συγχρόνως, ὅπως ἔγραφε ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος, γίνεται ἡ «**θύρα τῆς ζωῆς**».

Αὐτὴν τὴν θύρα, εὐχομαι νὰ τὴν διαβοῦμε με δυναμικὴ χαρὰ, ὅλοι μας ἀπόψε. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ πλατύσκαλο τῆς εἰσόδου τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, παρακαλῶ νὰ εὐχεσθε γιὰ τὸν Ἐπίσκοπό σας, ὁ ὁποῖος ζητῶ τὴν συγχώρησή σας γιὰ ὅσα σᾶς σκανδάλισα ἢ σᾶς στενοχώρησα ἢ σᾶς ἔβλαψα.

Συγχωρέστε με παρακαλῶ καὶ συγχωρεμένα νὰ εἶναι σὲ ὅλους σας ὅ,τι ἔχετε κάνει.

Ὅστε νὰ μᾶς ἀξιώσει ὁ Χριστὸς ὅλους μας, μετὰ προσευχὴν, μελέτη τοῦ Εὐαγγελίου, ἐξομολόγηση, νηστεία καὶ θεία Κοινωνία νὰ ζήσουμε τὴν ὀμορφὴ αὐτὴ περίοδο καὶ στὸ τέλος τῆς νὰ χαροῦμε καὶ νὰ ἀπολαύσουμε ὡς Ἐκκλησία, τὸν Ἀναστημένο Χριστό μας.

Καλὴ Σαρακοστή, ἀγαπητοί μου, πατέρες, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές μου, Καλὴ Σαρακοστή.